

DODIR CIVILIZACIJA

Analiza i zaključci provedenih dubinskih intervjua

PRIVITAK III.





KARLOVAČKA

ŽUPANIJA

In medias res

„DODIR CIVILIZACIJA“

Analiza i zaključci provedenih dubinskih intervjua

Rujan, 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	5	5.4. Očekivane poteškoće, izazovi vezanih uz projekt i očekivana realizacija projekta	12
2. CILJEVI ISTRAŽIVANJA	5	5.4.1. Poteškoće i izazovi vezani uz upravljanje	12
3. METODA	5	5.4.2. Poteškoće i izazovi vezani uz financiranje	13
4. SUDIONICI KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA	5	5.4.3. Ostale očekivane poteškoće i izazovi	13
5. REZULTATI	5	5.4.4. Očekivano vrijeme realizacije projekta	14
5.1. Značenje projekta „Dodir civilizacija“	5	5.5. Suradnja i suživot starog grada i lokalnog stanovništva	14
5.1.1. Značenje projekta u turističkom smislu	6	5.5.1. Percipirane koristi za lokalno stanovništvo	14
5.1.2. Značenje projekta u gospodarskom smislu	7	5.5.2. Percipirane koristi grada, odnosno općine	15
5.1.3. Značenje projekta na upravljačkoj razini	7	5.5.3. Očekivane reakcije lokalnog stanovništva na projekt	15
5.1.4. Značenje projekta u demografskom smislu	8	5.6. Upravljanje objektima i očekivani način promocije projekta	16
5.1.5. Značenje projekta u političkom smislu	8	5.6.1. Odnos obaveza i koristi u kontekstu upravljanje objektima	16
5.2. Očekivanja od projekta „Dodir civilizacija“	9	5.6.2. Model upravljanja objektima	16
5.2.1. Kratkoročna očekivanja	9	5.6.3. Model upravljanja promocijom	17
5.2.2. Dugoročna očekivanja	9	5.7. Očekivani model financiranja projekta	17
5.2.3. Očekivani izravni učinci za lokalnu zajednicu	10	5.8. Lokalne prilike i sadržaji u objektu	18
5.2.4. Projekt kao pokretač lokalnog razvoja	11	5.8.1. Lokalni turistički proizvodi	18
5.2.5. Percepcija dosega projekta, od lokalne do inozemno prepoznatljive „priče“	11	5.8.2. Udruge ili osobe vezane u stare gradove	20
5.3. Percipirane prednosti projekta za Županiju odnosno jedinice lokalne samouprave	12	5.8.3. Prijedlozi sadržaja, aktivnosti ili događanja u starim gradovima	21
5.3.1. Prednosti za županiju	12	5.9. Zaključak	22
5.3.2. Prednosti za jedinicu lokalne samouprave	12		

1. UVOD

Kocka d.o.o. je u aktualnoj fazi pripremnih aktivnosti Krovnog interpretacijskog plana u okviru projekta „Dodir civilizacija“ provela kvalitativno istraživanje upotrebom metode dubinskih intervjua.

2. 2. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Glavni cilj istraživanja jest ispitati stavove o sljedećim temama:

- Značenje projekta „Dodir civilizacija“
- Očekivanja od projekta „Dodir civilizacija“
- Potencijalni izazovi, odnosno poteškoće oko projekta „Dodir civilizacija“
- Upravljanje objektima i promocijom
- Suradnja, suživot starog grada i lokalnog stanovništva
- Model financiranja projekta „Dodir civilizacija“
- Lokalne specifičnosti vezane uz stari grad i sadržaji na lokaciji

Kako bi se prikupile informacije, pripremljen je vodič za dubinske intervjue temeljem koje su one i održane. Kvalitativno istraživanje provedeno je u razdoblju od 2. rujna do 10. rujna 2019.

3. METODA

Istraživanje je provedeno korištenjem kvalitativne metodologije, metodom dubinskih intervjua. Metoda dubinskog intervjua omogućuje slobodan tijek razgovora o unaprijed određenim temama. Dubinski intervju je svojom formom otvoren da ispitaniku omogućava maksimalno slobodno osobno izražavanje stavova,

mišljenja, dojmova, osjećaja i vizija o svim prethodno definiranim temama.

Metoda omogućuje dublje razumijevanje u način promišljanja određene skupine ljudi o nekoj temi. Osnovna je pretpostavka ovog kvalitativnog pristupa prikupljanje različitosti (ukoliko postoje) pogleda na temu.

4. SUDIONICI KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA

Sudjelovalo je ukupno 19 ispitanika, osobe koje poznaju specifičnosti starih gradova, lokaliteta zahvaćenih projektom Dodir civilizacija. Ispitanici su relevantni sugovornici s obzirom na profesionalne aktivnosti koje obavljaju. Odgovori ispitanika su anonimizirani u ovoj publikaciji.

5. REZULTATI

Analiza dubinskih intervjua slijedi redoslijed tema sukladno vodiču za dubinske intervjue. Teme su se po logici razgovora ispreplitala, a prikupljene informacije na neki način razdvajale kako bi se analiza mogla provoditi sukladno logici i redoslijedu vodiča.

Analiza obuhvaća stavove, mišljenje i dojmove sudionika po pojedinim temama, a pojedini su zaključci potkrijepljeni izvornim izjavama sudionika koji su prikazani u kurzivu, crvenom bojom.

5.1. Značenje projekta „Dodir civilizacija“

Projekt je iznimno pozitivno primljen među ispitanicima jer se smatra

da bi mogao ubrzati ono s čime se jedinice lokalne samouprava manje ili više uspješno „bore“ proteklih godina. Ovaj projekt u tom smislu nije novost već svojevrsna „nada“ da će objedinjenim projektnim pristupom biti polučeni značajniji učinci nego do sada. Naravno, akteri su svjesni kako će s nekim lokalitetima biti jednostavnije jer su potrebni radovi manjeg opsega dok na nekim lokalitetima fizičko stanje objekta čini svega par zidina.

Snažna je svijest kako je ovaj projekt, na ovoj idejnoj razini, nešto sasvim drugačije u odnosu na ponudu iz okruženja i u tom smislu postoji nedvojbeno svijest kako je povijesna baština županije odnosno samih izdvojenih lokaliteta iznimno važan resurs. Iako povijesna baština županije odnosno jedinica lokalne samouprave riječ je baštini koja ima nedvojben nacionalni značaj.

Svi su svjesni, druge strane, kako je projekt „maraton“ na kojem treba „trčati“ mudro, strateški u pojedinim fazama, prilagođeno specifičnostima svakog lokaliteta, stalno osnažujući opstojnost i viziju projekta.

„Dodir civilizacija, to je sasvim drugačija priča od onog što imamo u okruženju.“

„Ovaj projekt daje jedan oblik zajedništva i to je nešto što je najznačajnije.“

„Jako je važno da interpretacija bude inovativna, drugačija i kreativna. Tome treba dati najveći naglasak. To je za turizam najvažnije.“

5.1.1. Značenje projekta u turističkom smislu

U nastavku slijedi opis značenja projekta u turističkom smislu:

- Početak razvoja kulturnog turizma u županiji
- Privlačenje turista obnovom baštine Zrinskih i Frankopana
- Povezivanje starih gradova u županiji gdje svaki grad ima svoju priču
- Jačanje turističke ponude revitalizacijom iznimno vrijedne povijesne baštine
- Razvoj turističkog proizvoda i kapaciteta koji sada praktički ne postoji
- Dodatna ponuda i sadržaji temeljem prepoznatljivih resursa
- Snažnije kulturno djelovanje destinacije i nadopuna turističke ponude
- Sveobuhvatni projekt na području karlovačke županije koji obuhvaća kulturnu nematerijalnu baštinu, objekte spomeničke kategorije koji većinom nisu u funkciji niti samoodrživi, a imaju potencijal da postanu

destinacije, lokacije kulturnog turizma, nadopuna kontinentalnom turizmu, a koje bi imali priliku za komercijalizaciju u određenoj mjeri

- Stavljanje u funkciju starog grada
- Privođenje objekta u turističke svrhe
- Projekt koji zaokružuje geografsku cjelinu u kojoj lokaliteti dijele povijest kao temelj razvoja turističke ponude
- Povećanje broja turista i turistička valorizacija
- Povezivanje potencijala starog grada s postojećom turističkom vrijednošću tako da turistička posjeta bude jedna, objedinjena
- Autohtono utemeljenje koje još nije dovoljno iskomunicirano, potencijal koji nije postao vrijednost
- Obnova za turističke i kulturne svrhe
- Prilika da se u jednom kontekstu poveže nasljeđe i turizam, da se taj turistički kontekst planira, a ne događa po inerciji
- Projekt koji nudi povezivanje nasljeđa s budućnošću, a pogotovo u turističkom smislu

Bez obzira na različitosti verbalizacije značenje projekta u turističkom smislu, odgovori pokazuju sljedeće zajedničke osobitosti:

- Projekt je kamen temeljac ozbiljnijeg razvoja kulturnog turizma županije koji je slabo razvijen
- Visoka razina svjesnosti o vrijednosti povijesne baštine koja povezuje sve lokalitete i kao takva nudi snažnu projektnu okosnicu
- Projekt kao zamašnjak razvoja turističke ponude bez obzira da li je ona u povojima ili kao nadogradnja postojećim turističkim kapaciteta
- Zajednički je projektni pristup percipiran kao jedini način da se u očuvanju i valorizaciji kulturne baštine napravi značajniji iskorak u odnosu na postojeće stanje
- Iako je projekt zajednički očekuje se da svaki stari grad ima svoj identitet, svoju priču

„Oduševljena sam projektom Dodir Civilizacija jer je Karlovačkoj županiji falio jedan takav projekt koji bi zaokružio geografsku cjelinu u kojoj svi dijelimo istu povijest a to veže i turističku komponentu na koju svi ciljamo jer kao županija koja nije na moru moramo na taj način razvijati svoje potencijale. Ovaj je projekt jedan dobar početak.“

„To znači da se svaki grad na neki način brendira, identificira i da ne postoje preklapanja u njihovoj prezentaciji. U tom smislu važan je cjeloviti pristup projekta kako bi se svaki grad sa svojom pričom mogao turistički prepoznavati.“

„Stavljanje u funkciju starog grada koji ima iznimni kulturno-povijesni značaj i to je za naš grad jako važno jer se s njim lokalno stanovništvo identificira. Njegovo stavljanje u funkciju bila bi vrhunska stvar.“

„Mi smo se u projekt Dodir civilizacija uključili zbog potrebe da uvežemo stari grad na kojem se radi od 2002. u cjeloviti projekt Karlovačke županije. Tu vidimo mogućnost da se osiguraju sredstva za njegovu rekonstrukciju, obnovu i da se obogati sadržaj u turističkom smislu.“

„Ta mi se ideja dovođenja takvih objekata u turističke svrhe na području Karlovačke županije sviđa i u cijelosti je podržavam. Ovaj naš objekt koji je izuzetan ali je nažalost u takvom stanju u kojem bi obnovljen u neakvoj budućnosti za nas značio izuzetno puno.“

5.1.2. Značenje projekta u gospodarskom smislu

Očekuje se od projekta da on u određenoj, kasnijoj fazi generira gospodarske učinke i da u nekoj realnoj mjeri bude održiv, a idealno samoodrživ. Ispitanici ističu kako obnova radi obnove nema smisla no svjesni su kako za stvaranje gospodarskih učinaka nije dovoljno samo obnoviti stare gradove. Ispitanici ističu kako je teško u ovoj početnoj fazi projekta, kada je mnogo nepoznanica, konkretnije procijeniti moguće gospodarske učinke.

Za ispitanike projekt u gospodarskom smislu ima sljedeću zajedničku misao:

Gospodarske je učinke realno očekivati kroz umrežavanje postojećih kapaciteta, ili razvijanjem novih u sredinama koje ih uopće nemaju, i to u segmentima ugostiteljstva, događanja, aktivnosti u kojima posjetitelji mogu aktivno sudjelovati, smještaja, poljoprivredne proizvodnje i ponude lokalnih autohtonih proizvoda i usluga.

„Osim kulturne namjene potrebno je stvoriti uvjete za različite aktivnosti i događanja (stručni i znanstveni skupovi, edukacije, glazbene priredbe, predstave, vjenčanja i dr.), ali i njima povezana lokalna ponuda proizvoda i usluga koja će u konačnici stvoriti komercijalni, održivi kontekst.“

„Osim kulturne namjene potrebno je stvoriti uvjete za različite aktivnosti i događanja (stručni i znanstveni skupovi, edukacije, glazbene priredbe, predstave, vjenčanja), ali i njima povezana lokalna ponuda proizvoda i usluga koja će u konačnici stvoriti komercijalni, održivi kontekst.“

„Jedno veže drugo. Turizam otvara mogućnosti i za gospodarstvo i za lokalnu zajednicu.“

5.1.3. Značenje projekta na upravljačkoj razini

U pravom smislu riječi možemo govoriti o heterogenim značenjima kad je u pitanju upravljački aspekt ovog projekta. Na svojevrsnoj vrijednosnoj osnovi utvrđena su značenja svih „predznaka“, neutralna, negativna i pozitivna značenja kad je u pitanju upravljanje. Isto tako, dok neki vrlo precizno iznose što im projekt u ovom trenutku predstavlja na upravljačkoj razini, drugima taj aspekt „stavlja brojne upitnike iznad glave“ dok treći smatraju da je prerano misliti o tome jer je to tema o kojoj tek treba raspravljati.

Neutralna značenja kako slijedi:

- Teško je govoriti o dijelu koji tek treba biti razvijen
- Pod „jednom kapom“, ali sa specifičnom interpretacijom svakog starog grada. Objedinjenost u smislu zajedničke ulaznice, turističke ture i dr.
- Veće prebacivanje pozornosti na kulturnu i kulturnu baštinu kao turističkog mamca i samim time potrebu za boljim upravljanjem kulturnom baštinom

Veće bavljenje temom nego sada

Pozitivna značenja kako slijedi:

- Olakšanje u upravljanju i svemu što ono nosi
- Jačanje kapaciteta županije i jedinica lokalne samouprave
- Unapređivanje koordinacije i definiranje strateških prioriteta svih sudionika projekta
- Usuglašena struktura i procesi

Negativna značenja kako slijedi:

- Određeno opterećenje, dodatni angažman

Zabrinutost kako će to upravljanje izgledati i koja je uloga jedinice lokalne samouprave (s razine županije, kroz projekt „Dodir civilizacija“ ili jedinica lokalne samouprave sama), a s obzirom na njihove skromne logističke kapacitete

Postoji specifičnost kad je pitanju Ozalj gdje je upravljanje jasno vlasnički definirano pozicijom udruge Družba „Braća Hrvatskog zmaja“ koja je 100% vlasnik objekta. Kod udruge Družba „Braća Hrvatskog zmaja“ projekt „Dodir civilizacija“, na usko upravljačkoj razini, nema nikakvo drugo značenje nego što ima za njih kao udruhu koja upravlja baštinom.

5.1.4. Značenje projekta u demografskom smislu

Demografski je aspekt ovog projekta, u ovom trenutku, ispitanicima poprilično dalek i nekonkretan. Zaključuju kako svaki dugoročni projekt na sebe veže i druge dionike u prostoru. Svjesni su kako su uzroci i posljedice demografskih kretanja vrlo kompleksne, kako treba biti strpljiv čekajući pozitivne demografske učinke i da je to problematika koja se treba prije svega rješavati s nacionalne razine.

Sumnjičavi su prema potencijalnim izravnim demografskim pozitivnim učincima projekta. Vjeruju da bi lokalne sredine u kasnijoj fazi realizacije obnove starih gradova uz istovremeno vezanje ostalih lokalnih kapaciteta (obrti, poljoprivrednici, OPG-ovi ugostitelji i dr.) mogli postati ugodnije okruženje za život lokalnog stanovništva, a osobito ako bi mladi mogli pronaći svoju priliku.

„Svaki projekt koji ima dugoročni karakter veže na sebe i druge dionike u prostoru. Ljudi osjećaju da imaju prostor u kojem mogu živjeti, nešto pridonijeti, a naročito mladi.“

„Ukoliko projekt ima određene gospodarske učinke automatski i lokalna sredina postaje zanimljivija za stanovništvo, za život.“

„Teško je očekivati neke izravne učinke. Ne vjerujem da će imati neki izravni učinak. Neizravno će možda i imati. Ljudi će vidjeti da se nešto događa i na neki način će to upotrijebiti cijeli kontekst i prostor u kojem ljudi žive.“

„Ako građani u tome prepoznaju napredak i mogućnost za zaradu to bi moglo imati određeni demografski utjecaj, ostanak odnosno povratak onih koji su otišli.“

„Uglavnom se ta naša baština nalazi u slabo naseljenim područjima. Sad je tu problem ekonomske održivosti. Nije dovoljno da se objekti samo uredi. To samo po sebi nije dovoljan magnet da bi ljudi dolazili ili vratili se. Treba cjelovitiji pristup i ovo je prije svega pitanje za nacionalnu razinu.“

„Na duge staze, možda da. Sigurno na početku ne.“

„Nisam sigurna koliko projekt može imati izravnog značaja s obzirom da je demografija više vezana za gospodarstvo, ali ukoliko projekt donese neke gospodarske pomake to može utjecati u demografskom smislu.“

„Ekonomska snaga nije preduvjet jake demografije, nije sve u ekonomiji. Međutim u ovim našim prostorima gdje je problem i radno mjesto, ovakvi su projekti su odlični jer se mogu vezati na nešto što ima puni smisao. Npr. u ruralnim područjima gdje mali OPG-ovi mogu odraditi jedan ozbiljniji dio posla, gdje jedna osoba u obitelji ako se time bavi uz drugu koja radi nešto drugo, sasvim je dovoljno da ta obitelj može pristojno živjeti.“

„U svakom slučaju kad bi taj projekt zaživio vjerojatno bi i određeni broj mladih, obrazovanih ljudi našao svoju egzistenciju na tom prostoru, naravno sa intencijom da na ovim prostorima i ostanu.“

5.1.5. Značenje projekta u političkom smislu

Ovaj projekt traži jedinstvo svih dionika pa je u tom smislu jako važan politički stav, odnosno želja da se projekt razvije i realizira. Bez političke podrške projekt se teško može ostvariti. Drugi važan aspekt je potencijalni rizik mijenjanje političke garniture i njihovih prioriteta odnosno hoće li ovaj dugoročni projekt uvijek imati političku podršku.

„U političkom, pragmatičnom kontekstu niti jedan političar ne bi išao ovim putem jer plodovi ovoga su dugoročni (za ovo treba možda pola milijarde kuna dok to sve riješite – odakle taj novac). Tako da pragmatična politika koja kratkoročno

gleda ne bi uopće ulazila u ovaj projekt.“

„Dobar projekt svakako ima i dobre političke efekte.“

„Projekt ne treba biti politički inficiran niti bi politika trebala imati veliki utjecaj na projekt. No bez podrške će teško uspjeti.“

„Pokazat će da razumijemo potencijale i da ih želimo iskoristiti.“

5.2. Očekivanja od projekta „Dodir civilizacija“

5.2.1. Kratkoročna očekivanja

Od projekta se u kratkoročnom smislu očekuje sljedeće:

- Nastavak radova, ulaganje određenih financijskih sredstava sukladno postojećoj dokumentaciji i namjerama pojedinih jedinica lokalne samouprave
- Pokretanje obnove
- Stavljanje objekta u funkciju na način da ljudi mogu sigurno, organizirano doći do bližeg okruženja starog grada. Osmisliti barem neke sadržaje tijekom ljetnih mjeseci- poučne staže
- Izrada kompletne dokumentacije, a onda ostvarivanje „punkt po punkt“
- Zapošljavanje nekolicine ljudi, informiranje i senzibilizacija lokalnog stanovništva s projektom
- Očekujem da dobijemo viziju, što trebamo raditi i što možemo očekivati u budućnosti
- Rješavanje problema dokumentacije do koje ne možemo doći
- Osvještavanje projekta odnosno baštine kao vrijednog resursa. Sistematiziranje podataka, otkrivanje povijesnih priča vezanih uz stare gradove
- Definiranje zajedničke strategije i način rada u cjelokupnom procesu. Jačanje sustava koordinacije (TZ-ovi, Razvojna agencija, JLS-ovi)
- Inicijalni poticaj, prvi materijal na „putu“ pripreme dokumentacije kao temelj s kojim bi imali šanse dobiti neka sredstva
- Da postojeći sadržaji koje grad ima, koji nisu nužno u starom gradu, dobiju još više pozornosti i da se da prilika lokalnim, uglavnom OPG-

ima da prodaju svoje proizvode za vrijeme raznih događanja koji bi se dogodili u starom gradu, pred starim gradom ili negdje u mjestu.

- Izrada interpretacijskog plana koja će potrajati izvjesno vrijeme, dobivanje odgovora na neka pitanja među ostalim o očekivanom financijskom okviru obnove starih gradova
- Postavljanje temelja da svi obuhvaćeni projektom dobiju početno usmjerenje u kojem će se razvijati zajednički i zasebno
- Veće prebacivanje fokusa na temu i aktivnije bavljenje s njom
- Impuls, da stari gradovi koji su u fazi visoke gotovosti povuku ostale za sobom
- Dokument o aktivnostima koje su dosad provedene i to objedinjen između lokalne zajednice, županije i državne vlasti. Promocija projekta među stanovništvom
- Daljnje tekuće sanacije objekta
- Prihvatanje od lokalnog stanovništva gdje bi lokalitet mogao postati centar nekih događanja no to sad ovisi o specifičnostima samih lokaliteta, pozicije i stanja objekta
- Osvještavanje koliko je ta baština uistinu značajna

5.2.2. Dugoročna očekivanja

Od projekta se u dugoročnom smislu očekuje sljedeće:

- Oživljavanje slavne povijesti (Zrinskih i Frankopana koji su bili dio europske civilizacije) ne samo županije već i Hrvatske
- Obnova objekta koji je izgubio autentičnost kako je izvorno izgledao
- Revitalizacije slavne povijesti, dolazak turista koji će ovdje boraviti nekoliko dana
- Kompletno uređeni svi objekti, spremni primiti posjetitelje i lokalno stanovništvo
- Obnova starog grada, uklapanje projekta u turističku ponudu županije
- Rezultat kao generator svih zbivanja na području Općine. Očekujemo se da dio turista koji gravitiraju Plitvicama i Slunju, dođu i u Općinu
- Obnovljeni stari grad
- Kompletno umrežavanje ponude novodefinirane i postojeće ponude u lokalnim sredinama
- Da građani vide rezultat ovog projekta i da što više njih profitira od toga

- Da dio objekta služi kulturi (muzej, knjižnica), a dio gospodarskim aktivnostima iz kojih bi se financirala kulturna djelatnost objekta
- Očekujem da projekt u gospodarskom smislu pruži dodatnu dimenziju. S jedne strane da stari grad s jedne strane bude otvoren za različite javne sadržaje, ali u jednom dijelu i za nešto što se zove elitni turizam
- Obnova dvorca, kreiranje nove dimenzije turističke ponude kraja s parcijalnim elementima ekskluzivnog turizma te u konačnici kreiranje komercijalnih efekata
- Izgradnja identiteta lokalne sredine, nadogradnja turističke ponude i poticaj razvoju cjelogodišnjeg turizma
- Ostvarivanje željenih rezultata kroz održivi način upravljanja
- Obnovljeni i uređeni stari gradovi
- Dokumentiranje svih prethodno separatno provedenih aktivnosti, građenje osjećanja zajedničkog vlasništva nad projektom, suradnja s lokalnom zajednicom i njihovo suživljavanje s projektom te suradnja jedinica lokalne samouprave, županije i države
- Stavljanje starog grada u funkciju i korištenje u različite namjene
- Revitalizacija slavne povijesti, kreiranje turističke ponude na temelju iznimne baštine i posjeta turista koji bi uživali u ovoj jedinstvenoj priči
- Obnova i prezentacija arhitektonskih „bisera“ i kreiranje kulturno-turističke priče u svojevrstnom prstenu – cjeloviti put obilaska svih lokacija na kojima uče povijest, upoznaju lokalitete i uživaju u kreiranim aktivnostima, odnosno događajima

5.2.3. Očekivani izravni učinci za lokalnu zajednicu

Svi sudionici ovog projekta očekuju da projekt u konačnici počne proizvoditi rezultate. Projekt se ne shvaća kao isključivo puko fizičko konsolidiranje lokaliteta jer to samo po sebi nema smisla.

Ispitanici očekuje sljedeće izravne učinke za Grad, odnosno Općinu:

- Razvoj kulturnog turizma, poslovi tijekom realizacije projekta za građevinske tvrtke, arhitekta, kulturne institucije, mlade i njihove projekte. Gradovi bi mogli kroz kulturni turizam biti kao nekada, magnet života

- Razvoj autentičnosti, prepoznatljivosti i atraktivnosti grada interesantnog turistima
- Boravak turista, veći učinci u smještaju, ugostiteljstvu, prodaja lokalnih autohtonih proizvoda, proizvoda OPG-ova
- Eksploatacija baštine u kojoj uživaju posjetitelji i lokalno stanovništvo. Uključivanje lokalnog stanovništva i uska suradnja s lokalnim stanovništvom
- Produživanje boravka turista u mjestu. Lakše upravljanje objektom jer će biti stavljeno u funkciju, smanjenje troškova održavanja- smanjenje „tereta“
- Prepoznatljivost, brendiranje na temelju starog grada
- Razvoj turizma, kulturnog turizma oko kojeg će se formirati ponuda smještaja, ugostiteljska-gastro ponuda, ponuda lokalnih proizvoda. Ostvarena bi potrošnja imala posljedice na daljnji razvoj mjesta
- Uklapanje i nadogradnja postojeće ponude
- Upotpunjavanje kulturne i turističke ponude
- Značajnije pozicioniranje kao turističke destinacije te priliku da grad dobije, u konačnici, dodatnu gospodarsku vrijednost
- Eksploatacija uređenog starog grada koji bi tvorio novu turističku dimenziju lokalnog kraja
- Povećanje broja turističkih dolazaka i povećanje vidljivosti grada na turističkoj karti Hrvatske
- Turistička valorizacija i pozicioniranje na kulturnu kartu Hrvatske, šire regije i Europe
- Obnova i stavljanje u funkciju starog grada u kojima se održavaju brojne aktivnosti
- Utjecaj na drvnu i prerađivačku industriju, gospodarski razvoj te nacionalnu i međunarodnu prepoznatljivost
- Razvoj dodatnih turističkih sadržaja i duže zadržavanje turista
- Prepoznatljivost svih starih gradova te kulturna i turistička valorizacija lokaliteta
- Porast turističke posjete u starim gradovima odnosno županiji kao takvoj

5.2.4. Projekt kao pokretač lokalnog razvoja

Gotovo se svi sudionici slažu kako bi ovaj projekt mogao biti manje-više pokretač razvoja jedinice lokalne samouprave i to u svojoj kasnijoj razvojnoj fazi uzimajući specifičnosti lokaliteta, trenutno stanje starog grada, aktualnu razinu gospodarskog i turističkog razvoja odnosno turističke ponude.

Na razvojni se moment ne gleda isključivo kroz obnovljeni objekt već kroz umrežavanje starog grada, aktivnosti i događanja (u gradu i oko grada) sa svim postojećim resursima koje lokalna zajednica ima razvijene ili tek treba razviti. Prema njima, samo cjeloviti pristup može polučiti rezultat.

„Da, može ali dugoročno, kratkoročni nikako. Trenutno kratkoročno on je samo i ti stari gradovi su samo tereti i svi bi ih se htjeli riješiti ali strateški dugoročno posjetitelji će kada isu prema moru stati ako će imati razlog za to, a za to treba nešto ponuditi i to je svakako izazov.“

„Naravno da može, mi nismo baš bogati s gospodarskim subjektima uz obrtništvo i dva, tri trgovačka društva proizvodnih namjena. mislim da bi ovaj objekt tvorilo turističku dimenziju koja bi mogla biti izuzetno kvalitetno usmjerena u cjelokupni razvoj turističke ponude i cjelokupnog razvoja kraja.“

5.2.5. Percepcija dosega projekta, od lokalne do inozemno prepoznatljive „priče“

Projekt je svakako lokalna priča, a nitko od ispitanika ne dvoji da ima potencijal postati i nacionalno prepoznatljiva priča. Vjeruje se da bi projekt mogao imati i međunarodni odjek ukoliko se realizira u cijelosti.

„Postoji potencijal za postane inozemno prepoznata priča. U početku isključivo lokalna, no ako će se kockice slagati i na kraju posložiti, vjerujem da može biti inozemna.“

„Prije svega lokalna i regionalna.“

„On je već sada lokalna, regionalna i nacionalna priča. Mislim da bi i sada trebao biti inozemno prepoznatljiva priča s obzirom na povijest islamskih osvajača.“

„Ima potencijala da postane inozemna priča jer je povijesna priča, o tromeđi carstava, velika.“

„Lokalna sigurno, nacionalna vjerojatno (zbog obljetnice Sabora), a u nekoj varijanti (manje vjerojatnoj) inozemno prepoznatljiva.“

„Lokalni i regionalni značaj ima. Nadamo se da će kroz ovaj projekt doseći i nacionalnu važnost.“

„To ovisi o nama na koju razinu promocije smo spremni ići, pogotovo financijski.“

„Ovisno o proračunu i samim kampanjama. Vjerujem da ćemo se u početku orijentirati lokalno i regionalno. U tom početnoj fazi možemo stjecati vrlo vrijedna iskustva, ali dobiti i povratne informacije što bi trebalo doraditi. Onda bismo u daljnjim faza mogli ići van granica.“

„Na početku bi trebala biti regionalna. Ako implementacija projekta bude cjelovita priča bi mogla imati čak i međunarodni karakter. Treba imati na umu da Karlovačka županija graniči sa Slovenijom i BiH.“

„Sigurno će biti nacionalna (vrijednost i važnost baštine). Ako napravimo sve ono što mislimo da treba napraviti onda će sigurno biti i internacionalna.“

„Sad ljudi idu u Regensburg pogledati dvorac, idu na koncerte, pa budu dva dana tamo. To je ono čemu mi na neki način težimo.“

„Mora biti nacionalno i inozemno prepoznatljiva priča.“

„Već sama logika nalaže da je to internacionalna priča a i geografska pozicija RH je takva. Unutar RH samo jedno mjesto je srce RH, a to je Karlovačka županija.“

5.3. Percipirane prednosti projekta za Županiju odnosno jedinice lokalne samouprave

5.3.1. Prednosti za županiju

Koje su prednosti za županiju ispitanici istaknuli?

- Osvještavanje o velikoj povijesti nacionalnog značaja o kojoj malo ljudi nešto zna.
- Očuvanje kulturne baštine koja je manje-više u zapuštenom stanju (izuzev nekih lokaliteta)
- Razvoj kulturnog turizma na resursu kakvog nitko nema u Hrvatskoj.
- Proširenje aktualne turističke ponude
- Umrežavanje kulturne baštine sa postojećim lokalnim resursima i ponudama.
- Objedinjenost ponude na županijskoj razini, različite lokalne priče bez međusobnog konkuriranja („svaka ta posjeta jednoj lokaciji potiče na posjetu ostalih“)
- Uključenost lokalnog stanovništva, spoj javnih i privatnih interesa

„Projekt će valorizirati i povezati stare utvrde u županiji. Istovremeno čuvamo svoju kulturnu baštinu.“

„Napokon je netko osviješteno krenuo prema nečemu, da kroz zajednički projekt zaštitimo ovo malo povijesne baštine što nam je ostalo.“

5.3.2. Prednosti za jedinicu lokalne samouprave

Koje su prednosti za jedinicu lokalne samouprave ispitanici istaknuli?

- Jačanje identiteta i prepoznatljivosti jedinice lokalne samouprave na temeljima povijesne baštine
- Osvještavanje lokalnog stanovništva o povijesnoj baštini i identifikacija s njome

- Očuvanje i aktivacija povijesne baštine
- Poticaj razvoju turizma onih lokaliteta koji ponudu u ovom trenutku niti nemaju
- Nadogradnja turističke ponude onih lokaliteta koji imaju određenu turističku ponudu
- Afirmacija lokalnih proizvođača, obrtnika, OPG-ova, ugostitelja i ponuđača smještajnih kapaciteta, lokalne gastronomije
- Prilika lokalnim jedinicama samouprave da upravljaju objektima

5.4. Očekivane poteškoće, izazovi vezanih uz projekt i očekivana realizacija projekta

5.4.1. Poteškoće i izazovi vezani uz upravljanje

Većina ispitanika na razini upravljanja objektima ne očekuje ozbiljnije poteškoće. Dio ispitanika očekuje određene poteškoće zbog vlastite potkapacitiranosti kad su u pitanje kadrovi, logistika i financije koje su vezane uz upravljanje.

„To će za nas biti svakako problem jer ne znam što možemo očekivati, a svjesni smo svoje potkapacitiranosti, logistički, kadrovski i financijski.“

„Vidimo problem u mogućnosti održivosti upravljanja.“

„Pitanje je koordinacije, imenovanja, tko će biti voditelj, usuglašavanje opsega intervencija na lokacijama-objektima. Svi u principu očekuju da će se sve obnoviti, što zapravo nije realno.“

„Da li tu računaju (Družba „Braća Hrvatskog zmaja“) na lokalnu zajednicu, ne znam, nadam se da da. Vrlo je teško, meni se čini nemoguće da jedan objekt funkcionira u sredini, a da tu sredinu ne doživljava partnerskom, prijateljskom, da ne kažem obrnuto. Mi želimo biti i partnerski i prijateljski, ali mora vas netko htjeti.“

„To su sve objekti koji su pod zaštitom. Teško je napraviti cjeloviti projekt i predvidjeti sve situacije.“

5.4.2. Poteškoće i izazovi vezani uz financiranje

Financije su percipirane kao najveći izazov i to u dijelu obnove starih gradova.

„Ovo je najveći izazov. Bez projekata financiranih iz EU-fondova nećemo moći. Težak je to put.“

„Najveći problem je financijske prirode („90%), ostali su zanemarivi. On će biti manji ukluči li se Europska unija. Grad će participirati koliko bude mogao.“

„Županije i sami gradovi taj teret sami nikako ne mogu iznijeti. Bez pomoći države i drugih izvora to neće biti moguće. Ključna prepreka.“

„Taj je problem najveći. Svi će ostali eventualni problemi biti podređeni financijskom problemu.“

„Interpretacijski dio projekta ne bi trebao biti problem. Fizička obnova je problem.“

„To je najveći izazov jer lokalnih i nacionalnih sredstava nema dovoljno.“

„Najveći je problem financije, osigurati sredstva, ali i samoodrživost u fazi eksploatacije starih gradova.“

„Naš projekt vrijedi više od 6 mil. kn, ako ne dobijemo sredstva kroz projekt, mi kao mala Općina nemamo sredstva za obnovu starog grada. Ono što izdvajamo iz proračuna je za održavanje i više od toga nemamo.“

5.4.3. Ostale očekivane poteškoće i izazovi

Osim dominantno financijskih izazova te u manjoj mjeri upravljačkih povezanih s financijskim izazovima, ispitanici su naveli još neke potencijalne poteškoće koje se mogu pojaviti

- Utjecaj politike na upravljanje (izborne mijene i prioritete vlasti)

„Izbori i političke mijene ne smiju utjecati na upravljanje. Projektom se mora upravljati isključivo stručno kreirajući viziju otpornu na duge staze. Nekoliko će gen-

eracija nositi ovaj projekt“.

- Administrativne prepreke (dozvole, papirologija)
- Nedostupna projektna dokumentacija

„Projektna dokumentacija nam je nedostupna (pretpostavljamo da se dio nalazi u Turskoj, dio u Beču). Mi do toga nemamo mogućnost doći. Za sad nemamo odgovor od Turaka, a do arhiva u Beču nismo pokušali niti doći jer ne znamo kako. Ovo je za nas isto tako jako velik problem.“

- Imovinsko-pravni odnosi (za potrebe izgradnje pristupnih cesta)
- Novo proračunsko razdoblje ne predviđa previše sredstava za čistu infrastrukturu u kulturi
- Nedovoljno prepoznavanje lokalnih potreba od strane nacionalne razine (Ministarstvo kulture). Uopće nema programa takve vrste niti se planira
- Nedostatak stručnih kadrova
- Neiskustvo vođenja tako velikih projekata (opsegom posla i financija)
- Izazov kako kreirati priču

„Izazov je kako napraviti priču, visoku razinu interpretacije, koja je zanimljiva inozemnim turistima. Mislim da ne treba ići u pravcu srednjovjekovnih bitaka (kao Sisak, Šibenik ili Zagorci). Mislim da mi trebamo napraviti nešto sasvim drugačije.“

- Pravilna distinkcija granice kulturne vrijednosti i turističke devastacije

„Na nekim lokacijama će biti teško, kada će se ići u rekonstrukciju starih gradova, pitanje kolika je povijesna potkrijepljenost tih rekonstrukcija, pitanje je gdje je granica kulturne vrijednosti, a gdje turističkog uništavanja - da se tu dobro posloži stvar.“

- Moguće sumnje stanovništva u početnoj fazi projekta dok još uvijek nemaju dovoljno informacija o projektu odnosno što mogu od njega očekivati
- Problem organizacije i ekipiranosti konzervatorske struke (mali tim)

5.4.4. Očekivano vrijeme realizacije projekta

Ispitanici ističu kako je u ovom trenutku jako mnogo nepoznanica oko projekta da je teško biti 100% uvjeren u realizaciju projekta, a osobito u njenu cjelovitu realizaciju koja bi podrazumijevala obnovu svih starih gradova. Raspon procjene očekivane realizacije projekta u godinama, iznosi od 5 do pa čak do 200 godina.

Neki su ispitanici podijeljeni o činjenici hoće li se projekt realizirati dok su neki uvjereni u njegovu realizaciju. Eventualne sumnje postoje zbog sljedećih rizika:

- Opstojnost vizije na duge staze
- Financijski troškovi fizičke konsolidacije lokacija
- Politička podrška projektu
- Izvođači radova

„Vjerujem da hoće kroz nekih 5,6,7 godina.“

„Teško je procijeniti. Ne vjerujem da će se to dogoditi u periodu od 15 do 20 g.“

„To ovisi o financijama jer političke volje i stručnog znanja ima. Za nekih 20-tak godina.“

„Nemoguće procijeniti. Puno je faktora koji nisu poznati i koji nisu pod našom kontrolom. Mnogo je faza u kojima projekt može zastati (10-15 g) barem za obnovu pod uvjetom da sve ide glatko, nema zastoja.“

„Uvjeren sam da hoće. Ali ako su stari gradovi puno puta propadali i 200 godina, nekima će i 200 godina trebati dok ponovno zasjaje.“

„Teško je to procijeniti. Nemamo uopće iskustvo upravljanja tako velikim financijskim sredstvima ali treba biti optimist prema primjeru Šibenika koji u relativno kratkom roku obnavlja i stavlja u funkciju već treću tvrđavu. Nisu sve jedinice lokalne samouprave iste niti su im isti opsezi radova.“

„Puno je nepoznanica. Uzmite samo aspekt tko u konačnici odlučuje (jel to nacionalna baština ili o tome odlučuje jedinica lokalne samouprave. Mi moramo prvo saznati što će država s tim utvrdama.“

Neki su trenutno uvjereni kako cjelovita obnova svih starih gradova nije moguća ili se vjerojatno nikad neće dogoditi.

„Vjerojatno nikad neće.“

„Ne vjerujem da će se sve obnoviti. Neki će vjerojatno napraviti konzervaciju postojećeg i interpretirati pogotovo oni što imaju samo zidine. Vjerujem da će te intervencije po lokalitetima biti različitog opsega ovisno o njihovim specifičnostima (stanje objekta, dostupnost dokumentacija i sl.). Ova faza interpretacije, za koju mislim da je daleko važnija, mislim da je sve u toj interpretaciji. Sjetite se Apoksimena, koju su priču napravili od jednog kipa. To je moguće i izvedivo u nekom kratkoročnom razdoblju.“

„Obnova svih dvoraca je nemoguća misija. Prvi bi rezultati mogli biti nakon 5g., a 10g da projekt dobije cjelovitost, prepoznatljivost.“

„Teško je to sada reći, ovisi o tome kad će to sve biti spremno za natječaj i donošenje odluke o eventualnom prolasku tog projekta. S obzirom da su to projekti pod zaštitom kulturne baštine znate da to podliježe određenim uvjetima. Mi recimo za naš objekt imamo i određene snimke i određene podloge ali mislim da bi još puno toga trebalo. Naravno može se sve to napraviti u relativno kratkom vremenu ukoliko će sredstava biti, ali onda naravno onda slijede sve dozvole.“

5.5. Suradnja i suživot starog grada i lokalnog stanovništva

5.5.1. Percipirane koristi za lokalno stanovništvo

Ispitanici ističu koristi za stanovnike kako slijedi:

1. Prodaja u kontekstu hrane i smještaja uslijed povećanja turističke posjete
2. Prodaja domaćih autohtonih proizvoda, usluga i suvenira
3. Poslovi na održavanju objekta za tvrtke, obrtnike
4. Određeno, manje zapošljavanje lokalnog stanovništva
5. Prilika da se brojna napuštena privatna domaćinstva stave u turističku funkciju

6. Organizacija s jedne strane (pozicija ponuđača) i uživanje s druge strane (pozicija posjetitelja) u aktivnostima i događanjima na lokaciji (glazbena, kulturno-umjetnička, stručna, znanstvena, filmska, sajmovi, vjenčanja, gastro-enološka događanja i sl.).
7. Ugodniji novi životni prostor za druženje, susrete.

5.5.2. Percipirane koristi grada, odnosno općine

Ispitanici ističu koristi za grad, odnosno općinu kako slijedi:

1. Očuvanje povijesne baštine
2. Osnaživanje identiteta i prepoznatljivost grada, ali i županije
3. Formiranje turističke ponude onih jedinica lokalne samouprave koje ponudu trenutno nemaju
4. Osnaživanje turističke ponude onih jedinica lokalne samouprave koje imaju određenu ponudu
5. Stavljanje objekata u komercijalnu i nekomercijalnu funkciju
6. Doprinos ostvarivanju određene financijske razine (samo) održivosti starih gradova
7. Indirektni manji učinci na lokalne proračune kao posljedica turističke potrošnje
8. Zadovoljniji građani

5.5.3. Očekivane reakcije lokalnog stanovništva na projekt

Ispitanici očekuju odobravanje i pozitivne reakcije stanovništva na projekt i ono što bi on trebao predstavljati. Vjeruju da će njihovi sugrađani biti ponosni na projekt.

„Apsolutno će prihvatiti, a pogotovo ako će se državna cesta izbaciti iz grada pa će taj dio grada bio pješačka, mirna zona. Građani bi u tome u svakom slučaju uživali više nego sada. Sigurno bi neki tamo dovodili u svoje goste.“

„Apsolutno odobravanje. Tim više jer Županija kaska u turističkom smislu, i sa tim europskim projektima. Mislim da je svima dosta čekanja. Negdje smo zapeli u vremenu i prostoru. Mladi ljudi poznaju svijet, Europu i sigurno su zainteresirani da projekt zaživi. Uživat će, dovesti će svoje poznate, promovirati na svakojake načine i bit će ponosni na to.“

„Odobranje u svakom slučaju. Ionako je pritisak na nas da to uređujemo i obnavljamo. Bit će im interesantno, to se već može vidjeti po proteklm događajima koje smo znali organizirati i koje je stanovništvo podržalo.“

„Lokalno je stanovništvo već praktički uključeno u fazi izrade Master plana razvoja turizma Općine. Oni su već tada oduševljeno prihvatili ideju obnove starog grada. Oni će svakako uživati u tome. I sada nerijetko dolaze na lokaciju.“

Iako svi očekuju odobravanje neki očekuju kako bi manji dio stanovništva u početnoj fazi projekta mogao imati određene sumnje u projekt kao posljedica neinformiranosti o projektu ili skepsu da će se projekt uopće realizirati. Važno je u tom smislu adekvatno i pravovremeno informirati stanovništvo. Projekt im jednostavno treba „približiti“.

„Dominantno odobravanje. Ako i bude otpora to će biti na samom početku dok su možda sumnjičavi u nedostatku informacija.“

„Odobranje no postojat će određena sumnja hoće li se to realizirati. Mogli bi u početku misliti da je to još samo jedna priča koja se neće realizirati.“

„Odobranje. Bilo je nekih komentara da se treba baviti drugim stvarima, ali treba bolje informirati lokalno stanovništvo.“

Očekuje se, isto tako, da će lokalno stanovništvo uživati u sadržajima staroga grada ovisno o vlastitim preferencijama prema vrstama sadržaja („nije svaki sadržaj za sve“). Vjeruje se da će ih u prvoj fazi možda trebati poticati pri čemu je istovremeno važno da se kod planiranja programskih aktivnosti misli i na potrebe lokalnog stanovništva.

5.6. Upravljanje objektima i očekivani način promocije projekta

5.6.1. Odnos obaveza i koristi u kontekstu upravljanje objektima

U ovoj inicijalnoj fazi projekta sugovornici nemaju jasnu predodžbu kako bi trebao izgledati odnos obaveza i koristi za jedinice lokalne samouprave pa tako i u kontekstu „najboljeg“ odnosno „najgoreg“ scenarija u tom kontekstu. Upravo u daljnjim projektnim faza očekuju da se to pitanje definira.

Tek se u nekoliko slučajeva vrlo načelno definira odnos obaveza i koristi.

„Najbolji scenarij“

- Da povrat u zajednicu bude viši od uloženog.
- Da kod upravljanja jedinice lokalne samouprave imaju što manje logističkih zadataka (osobito manje jedinice koje imaju oskudne logističke, kadrovske i financijske resurse).
- Da se dijeli dobit.

„Najgori“ scenarij

- Da se lokaliteti obnove i da se njima više nitko ne bavi.
- Da jedinice lokalne samouprave budu prepuštene same sebi i da dobiju „teret“ koji ne mogu podnijeti.

5.6.2. Model upravljanja objektima

Svakakoseočekujedaupravljanjeimajasnodefinitiranu strukturu, procese i aktivnosti. U ovom trenutku ispitanicima je teško predvidjeti točne međuodnose županije, jedinica lokalne samouprave i postojećih turističkih zajednica.

Gotovo su svi ispitanici pristalice modela koji bi uključivao određeno krovno, centralizirano upravljanje (ustanova i to ne nužno u locirana u Karlovcu) uz dodatni

segment upravljanja na lokalnoj razini (ispostava u svim JLS-ovim, ispostava u nekoliko JLS-ova koje pokrivaju sve ostale, jedna osoba u JLS-u ili čak integracija unutar TZ-a).

Prepoznata je važnost da upravljanje na samom početku svakako bude centralizirano jer je to među ostalim i pitanje financijske održivosti osim što je kadrovski i logistički izazov za manje jedinice lokalne samouprave. U drugoj bi se fazi, ukoliko bude potrebe, formirale i ispostave u jedinicama lokalne samouprave.

„Teško je predvidjeti točne međuodnose, treba li biti posebna ispostava u kontekstu ureda ili jednostavno jedna osoba u lokalnoj sredini kao tzv. časnik za vezu.“

“Centralizirano uz ispostave u jedinicama lokalne samouprave. Prirodno mi je da na neki način žele zadržati dio svog integriteta na taj način.“

„Jedan ured u Karlovcu koji će to sve voditi i da mi s tim nemamo brige.“

„Za početak dovoljan je jedan ured u Karlovcu. Ako bi projekt zaživio i ako bi se pojavile potrebe za nekim ispostavama to bi se moglo tako definirati s tim da je pitanje treba li u svakoj jedinici ili ne.“

„Problem je održivost troškova u jedinicama lokalne samouprave. Za početak jedan, centralni ured. Kasnije će se vidjeti ima li potrebe ili ne da se na terenu još nešto otvara. Pogledajte primjer sustava TZ-ova. Imate županijske, gradske i općinske.“

„Ustanova za upravljanje svakako, ne treba biti u Karlovcu. Štoviše bilo bi dobro da bude van Karlovca. Karlovac ionako ima značaj kao grad, kao središte županije, a drugima bi se na neki način dalo na značaju. Svakako ta javna ustanova mora biti u nekakvoj vezi, koordinaciji s drugim lokalitetima.“

„Centralna jedinica plus ispostave na svakoj lokaciji zato što netko mora imati pregled nad svime. Opet svaka lokacija ima svoje specifičnosti koje se sa jednog mjesta ne mogu detektirati.“

„Definitivno ispostave sa središnjim uredom za koji nije nužno da bude u Karlovcu.“

„Svakako ispostave jer upravljati se ne može iz ureda odnosno ne može upravljati netko tko nije upoznat sa situacijom.“

„Vjerovatno je za početak potrebna jedna javna ustanova koja će koordinirati svih 10 projekata, da oni idu korak po korak. Ona mora biti održiva. Troje ljudi koji znaju što rade vrijedi više od njih deset koji ne znaju što rade i demotivirani su. Nakon toga upravljanje mora preuzeti netko drugi, a ja tu smatram da je to privatni kapital. Međutim, privatni kapital neće ići tamo gdje smatra da nema koristi i to je sad kontradiktorna situacija. Kontradiktorna je samo u jednoj stvari jer ako uređujemo novcem iz EU pitanje je što se smije a što ne. Ne protivim se da time upravljaju i Općine već me brine kapacitiranost Općina u tom pogledu.“

Posebnost je među svim gradovima Ozalj kojim upravlja njen vlasnik udruga Družba „Braća Hrvatskog zmaja“.

5.6.3. Model upravljanja promocijom

Kako je projekt zajednički očekuje se da postoji krovno planiranje, izvršenje i kontrola projekta s pripadajućim zajedničkim porukama, sredstvima komunikacije i vizualnim rješenjima pri čemu svaki stari grad treba definirati svoj mikro identitet i ponudu, odnosno svoju priču.

Kod dominantno „prihvaćenog“ promišljanja o modelu „zajednička+dio personalizirana priča starog grada“ izvjesna je ideja na dvije razine. Jedna ideja kako se na samom početku projekta ne mora *a priori* oformiti ustanova već da svakako treba biti dodijeljena barem jedna osoba koja bi se isključivo posvetila tom projektu da bi se tek u zrelijoj fazi, odnosno kad se potrebe ukažu formirala ustanova. Druga je ideja da se odmah formira ustanova koja bi se bavila ovom temom. Neki dodatno ističu kako je iznimno važno da u početnoj fazi projekta bude „unificirana“ promocija sve do trenutka dok jedinice lokalne samouprave ne budu mogle samostalno obavljati lokalne aktivnosti.

„Za prvu fazu unificirana. Pitanje je tko će to raditi, koliki će biti troškovi. Treba biti digitalna, interaktivna, u skladu s trendovima, inkorporiran storytelling. Sto-

ytelling je ovdje užasno važan.“

„U prvoj fazi svakako unificirana dok bi u drugoj fazi mogla biti po modelu zajednička + dio personalizirana kad budu u mogućnosti samostalno druge aktivnosti. Za početak je prva opcija najbolja, najučinkovitija.“

U jednom slučaju sugovornik ističe potrebu da se u promotivnim materijalima pronade prostor i za aktualne lokalne ponuđače.

„U materijale bi uključio i neke druge ponuđače iz Grada, primjerice Hotel Frankopan koji se prirodno nadovezuje na stari grad.“

5.7. Očekivani model financiranja projekta

Financije su percipirane kao najveći izazov ovog projekta. Ispitanici su svjesni kako je gotovo nemoguće realizirati projekt bez financiranja kroz EU fondove pogotovo ako je cilj, među ostalim, obnoviti stare gradove.

Osim međunarodnih sredstava očekuje se i lokalna, regionalna i nacionalna participacija no postoji svijest kako su ta sredstva ograničena i praktički nedovoljna da bi se napravio značajniji iskorak.

Dvije su ispitanice istaknule određeni potencijalni problem oko europskog financiranja projekata ovakvog tipa:

- Dosadašnji kriteriji financiranja projekata iziskivali su visoki udio kulturne namjene (80%)
- Buduće proračunsko razdoblje ne predviđa mnogo sredstava za čistu infrastrukturu u kulturi

„Uvijek mora biti dio vlastitih sredstava, to se ionako mora. EU fondovi su naravno dobrodošli no problem je što se kod financiranja traži kulturna namjena (80%). Tu treba promijeniti nešto.“

„Realno, gradovi, općine i županija mogu jako malo sudjelovati. Ozbiljnosti radi trebali bi isplanirati neka sredstva no dugoročno bi, najveći dio trebao biti iz europskih fondova, osobito infrastruktura.“

„Svakako treba postojati lokalna i nacionalna komponenta, ali ona nije dovoljna.

U fazi izgradnje podrška EU je imperativ (tzv. fizička konsolidacija), ali kasnije u programskoj fazi to neće biti potrebno na sustavnoj razini, možda tek pojedinačno, projektno.“

U dva izdvojena slučaja istaknuti su sljedeći alternativni načini financiranja (ne kao vodeći izvor već kao svojevrsna financijska nadopuna):

- Javno-privatno partnerstvo

„Možda javno-privatno partnerstvo no to može biti i rizično jer ne znamo koje će lokacije za to biti pogodne, a koje ne. Time bi se možda mogao izgubiti zajednički smisao ovog projekta.“

„Djelomično bi se mogli uključiti i privatni investitori. Takav primjer imamo s restoranom u Dubovcu.“

- Osnivanje kluba ljubitelja starih gradova Karlovačke županije

“Svi građani ljubitelji kulturne baštine mogli bi se uključiti u klub ljubitelja starih gradova Karlovačke županije, potpora kroz plaćanje članarine. Nešto bi morali dobiti zauzvrat.“

- Uključivanje Turske u obnovu

„Nacionalna sredstva idu kontinuirano, ali to nije dovoljno, pa će trebati i druga, europska i međunarodna sredstva. Republika Turska htjela se uključiti u renoviranje Cetina.“

Postoje i ideje kako ne treba čekati kompletna sredstva već da se treba prilagoditi financijskim ograničenjima i raditi u više koraka pri čemu je izniman naglasak na interpretaciji.

„Možda bi se sad moglo već organizirati ture na postojećim uvjetima, instalirati za početak neke informativne table na lokacijama. To je čak bila i ideja na početku. Nema potrebe čekati kompletna sredstva, treba početi raditi u tom smjeru samo da utvrdimo zajednički smjer, a tempo će ovisiti o financijama. S obzirom na neizvjesnost financiranja, možda bi izvođenje ovog projekta trebalo planirati u nekoliko varijanti. Imamo malo sredstava, ali da se ta priča odmah svakako pokrene.“

5.8. Lokalne prilike i sadržaji u objektu

5.8.1. Lokalni turistički proizvodi

a) Karlovac

- Grad glazbe (prva samostalna glazbena škola u Hrvatskoj) i grad susreta
- Zvezdano ljeto
- Dani piva
- Karlovački centar
- Sajam vlastelinstva Dubovac
- Ivanjski krijesovi
- Karlovačka smotra izvornog folklora
- Međunarodni etno jazz festival
- ArtiKA Festival dobre zabave

b) Ogulin

- Kolijevka planinarstva
- Priče o Titovim zatvorskim danima u Ogulinu
- Cikloturizam
- Lov i foto safari
- Sportski ribolov na brojnim vodotokovima
- Zavičajni muzej i Etno kuća u Zagorju Ogulinskom
- Ruta bajke i poučna botanička staza Klek

c) Josipdol

- Jozefina – povijesna cesta
- Brojna sakralna baština
- Modruški urbar
- Marmontov most
- Knežićeva fontana kod vrela Rožić
- Izvor Pećnik
- Arheološko nalazište Viničica

d) Netretić

- Jesen u Pauriji (nastupi KUD-ova, seoske igre i zabava)

- Putevima baštine
- Susreti četiri Novigrada
- „Kud dobrica bistra teče“
- Most na Dobri

e) Cetingrad

- Kestenijada

f) Ozalj

- Mjesec slikarice Slave Raškaj (ožujak svake godine)
- Festival folklor
- Zavičajni muzej (u starom gradu Ozlju)
- Pavlenski samostan svetice
- Matin mlin Grdun
- HE Ozalj „Munjara, najstarija kontinentalna hidroelektrana u Hrvatskoj
- Trška jalba- tradicijsko umijeće pletenja
- Sakralna baština (crkva Sv.Vida Ozalj, crkva Sv.Lovre Vivodina)
- Glazbena ograda u Ozlju
- Fosilni ostaci Viki Grill

- Vlakom u Ozalj

g) Rakovica

- Proslava Sv.Jelene
- Mala biciklijada za učenike
- Šetnica pokraj starog grada
- Ruta voda/Ruta špilja/Ruta šume
- Baraćeve špilje

h) Bosiljevo

- Sakralni objekti
- Ostaci dvorca Stelnik
- Raznolik biljni i životinjski svijet

i) Slunj

- Rastoke
- Mlinarenje
- Slunjsko ljetno

5.8.2. Udruge ili osobe vezane u stare gradove

U nastavku, prema odgovorima ispitanika, slijedi popis udruga koje su u svom djelovanju usmjerenije i manje više se ističu kad su u pitanju stari gradovi.

JLS/JPS	Udruga/organizacije/osoba
Karlovac	Bratstvo Sv.Mihovila, udruga Historia Viva, udruga KA-MATRIX, Društvo za poljepšavanje Grada Karlovca, Dubovači streličari
Bosiljevo	Ne postoji takva udruga
Ogulin	Ne postoji takva udruga
Josipdol	Katedra čakavskog sabora Modruš, Zvonko Tvrdić, prof. Boris Olujić
Netretić	Društvo prijatelja Novigrada na Dobri „Frankopan“
Slunj	Ne postoji takva udruga
Cetingrad	Udruga Cetin 1527
Ozalj	Družba „Braća Hrvatskog zmaja“, KUD „Katarina Zrinski“
Rakovica	Ne postoji takva udruga

5.8.3. Prijedlozi sadržaja, aktivnosti ili događanja u starim gradovima

JLS/JPS	Udruga/organizacije/osoba
Karlovac	Koncerti, manja vjenčanja, sajmovi, galerija/muzej, glagoljaška škola (crkva Sv.Mihovila), filmske projekcije, likovne radionice, festivali, demonstracija starih zanata Postoji prijedlog da se „život starog grada“ poveže sa hodočasničkim turizmom (nacionalno svetište Sv.Josipa) odnosno na neki način preusmjeriti hodočasnike na stari grad. Ponuda treba biti slojevita, za više ciljnih publika. „ <i>Ne postoji univerzalni turist.</i> “
Bosiljevo	Ispitanik nije siguran koji bi to sadržaji trebali biti dio života starog grada. Ističe, možda ekskluzivniji hotel, sajmovi, kulturno-umjetnička događanja, viteške igre, neki su mu predlagali čak i elitnu kockarnicu („jer jedino sadržaji takve težine mogu nositi ovakav objekt“).
Ogulin	Nastupi KUD-a, restoran ili kafić, prostor namijenjen za OPG-ove, kulturno-povijesne manifestacije na temu grada, lokalnih legendi (Klečke i Ozaljske vještice) i bajki
Josipdol	Katedra čakavskog sabora Modruš, Zvonko Tvrdić, prof. Boris Olujić Problem je nepristupačnost (konfiguracija terena) i postavlja se pitanje kako održavati sadržaje/aktivnosti u samom starom gradu. Bit će moguć nekakav obilazak (tura) lokacije. Pretpostavlja se da u samom gradu nikad neće biti komercijalnih aktivnosti.
Netretić	Ugostiteljski objekt, galerija, prodaja suvenira, prodaja lokalnih proizvoda
Slunj	Centar za posjetitelje (informacije, odmor i okrijepa), zatim pješačka ruta koja predstavlja i planinarsku stazu „Šume i Vode“ koja ide od izvora Slunjčice
Cetingrad	Restoran, <i>zipline</i> , vidikovac, adrenalinski park u blizini starog grada, ponuda proizvoda OPG-ova, muzej/galerija, povijesne igre (oživljena povijest), tematski parkovi i poučne staze
Ozalj	Vjenčanja, stručni, znanstveni i muzejski skupovi, sajmovi Oživljena povijest (balovi, plesovi), muzej, prodaja lokalnih proizvoda, suvenira, vrhunski smještaj vezan uz vjenčanja, sajmovi, znanstveni i stručni skupovi
Rakovica	Eko/etno gastro kuća, gledalište za predstave i filmove, vidikovci, šetnice, muzej u kuli

5.9. Zaključak

„Topla dobrodošlica projektu“

Ispitanici su iznimno dobro prihvatili projekt „Dodir civilizacija“ i možemo zaključiti da ih u doslovnom smislu **raduje**. On za njih predstavlja nadu (i **možda** jedini način) **da će se kroz ovaj** zajednički projekt dobiti prilika za očuvanjem vrijedne povijesne baštine koji nadilazi lokalni karakter i da će u konačnici biti stavljena u funkciju **na određeni**, svi se nadaju, održiv **način**. Ovo je za njih priča o revitalizaciji slavne prošlosti kad je Hrvatska bila moćna i (odavno) europska.

Prilika za osnaživanje identiteta i ozbiljniji razvoj kulturnog turizma

Većina te povijesne baštine propada i aktualna lokalna, regionalna i nacionalna **financijska** sredstva nisu dovoljna za značajniju **fizičku obnovu starih gradova**. Povijesna baština za njih predstavlja mogućnost da lokalne sredine ojačaju svoj identitet i pozicioniraju se na karti Hrvatske, ali šire. Taj zaključak vrijedi i za samu županiju koja je na idealnoj geografskoj poziciji, „u srcu Hrvatske“.

Priželjkuju, ali su svjesni da možda neće sve biti 100% obnovljeno

Stari gradovi imaju različit fizički status. Dok su neki pod krovom i trebaju uređenje interijera uz osmišljanje aktivnosti i događanja, neki pak imaju **samo** zidine. Vjeruju da će se projekt realizirati, no nisu sigurni kada i u kojem obimu.

Za jedne zametak, a za druge nadogradnja postojećih turističkih ponuda

Za neke jedinice lokalne samouprave ovaj će projekt biti zametak turističke ponude koje **trenutno** nemaju, odnosno prilika za osnaživanjem aktualne turističke ponude onih jedinica lokalne samouprave koje imaju određenu turističku ponudu i aktivnost.

Nikome nije cilj obnova radi obnove

Ističu kako bi stari gradovi mogli biti okosnica ozbiljnijeg razvoja (kulturnog) turizma na kojeg je nužno vezati lokalne proizvođača, OPG-ove, ponuđače smještaja i hrane, organizatore događanja, ali i druge resurse koje lokaliteti imaju kao što brda, šume, brojni vodotokovi, raznolik biljni i životinjski svijet. Upravo ja ta sinergija nužna jer, kako navode, obnova radi obnove objekata nikako neće biti dovoljna.

Nejasna predodžba o upravljanju i promociji no ne očekuju ozbiljne probleme

U ovom trenutku nemaju jasnu predodžbu kako bi trebalo izgledati upravljanje i promocija starih gradova, no načelno se slažu kako bi model trebao uključivati dio centraliziranog upravljanja koji daje projektu strukturu, procese, dinamiku i smisao te personalizirani dio na razini jedinica lokalne samouprave koja obavlja lokalnu operativu. Smatraju važnim da u početku upravljanje bude svakako centralizirano, a da se u skladu s potrebama „spuštaju“ određene upravljačke aktivnosti na lokalitete bez obzira hoće li to biti formalno ustanova, pojedinci ili pak aktivnosti integrirane u rad postojećih turističkih zajednica. O tome tek treba otvoriti raspravu.

Financije nisu jedini, ali su najveći izazov projekta

Najveći problem predstavljaju financije i to u dijelu fizičke obnove objekata. Svi će drugi problemi, kako kažu, biti podređeni tom problemu. Uz financije kao moguće izazove spominju i administrativne prepreke (papirologija, dozvole), nedostupnost projektne dokumentacije u nekim jedinicama lokalne samouprave, imovinsko-pravne odnosi u kontekstu potrebe izgradnje pristupnih cesta, nedostatak kadrova, neiskustvo vođenja tako velikog projekta te mogući utjecaj politike na kontinuitet projekta.

Ispričati jedinstvenu priču nije lako

Izazov je i **storytelling** ovog projekta - kako ispričati novu, kreativnu i jedinstvenu priču zbog koje će turisti doći, ostati nekoliko dana i uživati u jedinstvenoj turi po starim gradovima Karlovačke županije gdje posjeta jednom starom gradu potiče na posjetu svih ostalih starih gradova.

Kako je ovaj projekt svojevrsni maraton za kojeg neki procjenjuju da će ga morati nositi nekoliko generacija, važno je svako malo osnaživati viziju ovoj projekta, činiti ga „živim i otpornim“ na brojne izazove.